

Stortingets Utdannings- og forskningskomite

Oslo, 01.02.2018

Innspill til Statsbudsjettet 2019, forskning

Vi takker for muligheten til å presentere våre innspill til statsbudsjettet 2019 på tema forskning.

Oppsummering

Oppsummert har FFA tre hovedprioriteringer for Statsbudsjettet 2019. Anbefalingene er basert på OECDs anbefalinger for det norske innovasjons- og forskningssystemet¹, på instituttevalueringer gjennomført av internasjonale panel i regi av Forskningsrådet², vår anbefaling for instituttpolitikken³ ([lenke](#)) og FFAs innspill til revisjon av Langtidsplanen⁴ ([lenke](#)).

- Offentlig investering i forskning økes til 1,25% fram til 2030*
Offentlig investering i forskning økes fra 1% av BNP til 1,25% av BNP, og slik at denne veksten brukes til å stimulere til privat og offentlig investering i FoU. Verdiskapingspotensialet i anvendt forskning må tas ut. Kommersialisering og samfunnsanvendelse må gis prioritet gjennom økt vekt på virkemidler og prosesser for anvendelse. Virkemidlene må utvikles i samarbeid mellom aktørene og Forskningsrådet.
- Øke basisbevilgningen til de selvstendige instituttene*
Basisbevilgningen til alle forskningsinstitutter med basisbevilgning fra Forskningsrådet økes til 25% over en 5-års periode (målt i 2016-tall). Økningen i basisbevilgning bør rettes mot de prioriterte områdene i Langtidsplanen og dermed sikre at en bygger langsiktig anvendt forskning på de viktigste områdene for samfunnet. Ny strategisk basisbevilgning bør gis innretning etter dialog mellom departement/Forskningsråd og institutt. Deltakelse i EU-forskning bør gjøres mulig ved å gi deltakelse i EU-prosjekter samme rammebetingelser som norskfinansierte forskningsprosjekter, dvs fullkost. Stim-EU bør også endres slik at økt samarbeid mellom forskningsinstituttene og norske offentlige og private virksomheter i EU-prosjekter stimuleres. En forpliktende opptrappingsplan over 5 år forankres i Langtidsplanen. I 2019 betyr dette økning i basisbevilgningene i alle relevante departementer på til sammen 180 mill kr.
- Etablere langsiktige forskningsentra for fremragende utfordringsdrevet forskning* innrettet mot Langtidsplanens tematisk prioriterte områder. Forskningen skal bidra til å løse de store samfunnsutfordringene Norge og verden står overfor. Senter på prioritert tema i Langtidsplanen utpekes etter åpen konkurranse i Forskningsrådet og gis en basisfinansiering på nivå med tilsvarende miljø i andre land (50%). Samlet ramme for alle de tematiske områdene utgjør minimum 250 mill NOK pr år. Størrelse og organisering vil avhenge av forskningsområde og forskningsmiljøene som inngår. Bevilgning pr senter kan variere fra 5 mill NOK til 15 mill NOK pr år.

¹ [OECD review of Norway's research and higher education policy](#) (2017)

² <https://www.forskningsradet.no/no/Artikkel/Instituttevalueringer/1182736869605>

³ <https://www.abelia.no/bransjeforeninger/ffa-forskningsinstituttene-fellesarena/sterke-forskningsinstitutter-skaper-forskning-som-funker/>

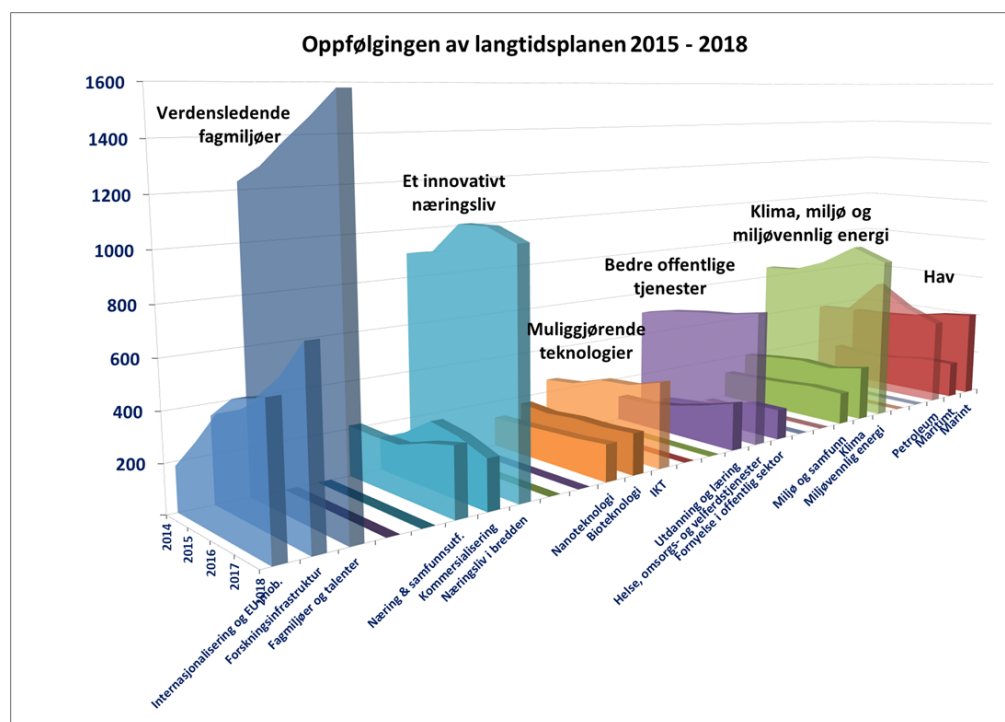
⁴ <https://www.abelia.no/bransjeforeninger/ffa-forskningsinstituttene-fellesarena/horinger/innspill-til-revisjon-av-langtidsplan-for-forskning-og-hoyere-utdanning/>

1 Forskningsinvesteringene i offentlig og privat sektor må forsterkes og målrettes mot samfunnsnytte

Norge er avhengig av ny kunnskap for å løse de store samfunnsutfordringene. Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning er et godt verktøy for prioritering i statsbudsjettet. FFA er særlig glad for at Stortinget har sluttet seg til målet om at tre prosent av BNP skal gå til forskning og utvikling innen 2030, og at offentlig finansiert forskning allerede i 2016 nådde målet på én prosent. Næringslivets forskningsandel skal øke til to prosent av BNP innen 2030. Da er det behov for å styrke virkemidler som utløser forskning i og for næringslivet. Samtidig er vi bekymret for at offentlig forskningsinvestering som andel av BNP ble redusert fra 2017 til 2018.

Det er behov for en økning i offentlig finansiert forskning i en overgangsperiode frem til 2030. Denne økningen bør primært være rettet mot samfunnsrelevant og spesielt næringsrettet forskning, stimulere næringslivets egen forskningsinvestering, samt stimulere til økt samfunnsanvendelse, for eksempel gjennom kommersialisering og utvikling av nytt næringsliv basert på forskning og omstilling og modernisering i offentlig sektor. En slik investering i anvendt forskning vil gi langsiktig avkastning i samfunnet.

Finansiering av forskning har samlet hatt en god utvikling siden langtidsplanen ble lansert. Forskningsrådets oversikt⁵ (figur under) viser dette, men også at veksten i hovedsak har kommet på området "Verdensledende fagmiljøer", med andre ord på områder uten tematisk prioritering. De tematiske prioriteringene, som skal bidra til å løse de store samfunnsutfordringene, har hatt en vesentlig lavere vekst, og svakest er veksten innen muliggjørende teknologier.

Figur 1: Tildeling til oppfølging av Langtidsplanen for perioden 2015-2016⁴

Veksten i offentlige forskningsmidler må rettes mot anvendt forskning innen de viktige samfunnsområdene som prioriteres i langtidsplanen, og formidles gjennom Forskningsrådets konkurransearenaer. Da styres fellesskapets midler mot forskning som har høyest kvalitet og som gir størst samfunnsnytte. Det er ingen motsetning mellom kvalitet og relevans i forskning. Forskningsbevilgningene må benyttes der begge krav er oppfylt.

Skal vi nå målet om kunnskapsbasert omstilling, fornying og innovasjon, må det sterkere virkemidler til for å øke investeringen i forskningsaktivitet. På samme måte som EU vil styrke "mission-oriented

⁵ http://www.forskningsradet.no/no/Budsjettforslag_2018/1254002293686

research and innovation", må Norge forsterke utfordringsdrevet forskning. FFA mener at økt forskningsinnsats fra det offentlige skal bidra til å

- Øke privat investering i forskning for økt omstilling- og innovasjonstakt
- Effektivisere og modernisere offentlig sektor og utvikle velferdssamfunnet
- Øke norsk deltagelse i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon

Dette fordrer at hele bredden av departementer må ta ansvar for kunnskapsutvikling og forskning på sine sektorområder, i motsetning til i dag, hvor noen departementer framstår som "forskningens unnsaluntrere" og ikke synes å ta dette ansvaret.

Følgende tabell viser forskjellene i departementenes forskningsinvesteringer:

Tabell 5.2 Overslag over løyvingane til FoU over statsbudsjettet

Departement	Saldert budsjett 2017	Forslag 2018	Nominell endring 2017-2018	Reell endring 2017-2018	Prosentdel av totalt budsjett
Arbeids- og sosialdepartementet	310	317	7	-1	1,0
Barne- og likestillingsdepartementet	155	164	9	5	0,6
Finansdepartementet	139	137	-2	-5	0,3
Forsvarsdepartementet	1 170	1 200	30	0	2,2
Helse- og omsorgsdepartementet	4 818	4 965	147	23	3,0
Justis- og beredskapsdepartementet	121	123	2	-1	0,2
Klima- og miljødepartementet	961	1 030	69	45	9,9
Kommunal- og moderniseringsdepartementet	1 324	1 109	-215	-249	0,6
Kulturdepartementet	206	218	12	7	1,6
Kunnskapsdepartementet	16 829	18 170	1 341	906	29,7
Landbruks- og matdepartementet	812	812	0	-21	4,4
Nærings- og fiskeridepartementet	4 845	3 781	-1 064	-1 189	34,9
Olje- og energidepartementet	1 054	971	-83	-110	3,1
Samferdselsdepartementet	344	369	25	16	0,5
Statsbankane	542	506	-36	-50	3,2
Utanriksdepartementet	1 467	1 509	42	4	4,1
Totalt	35 097	35 380	283	-622	4,14

Kilde: Prop.1S (2017-2018), Kunnskapsdepartementet

FFA mener at

- Offentlig investering i forskning må økes fra 1,04% av BNP til 1,25% av BNP innen 2030, og veksten brukes til å stimulere til privat og offentlig investering i FoU. Den samlede veksten i 2019 utgjør da 1,2 mrd NOK. Koordineringen mellom sektordepartementenes forskningsinnsats må styrkes.
- Utfordringsrevet forskning og forskningsbasert innovasjon og omstilling må forsterkes for å møte Langtidsplanens prioriteringer, som klima- og energiutfordringene, økt verdiskaping, skape nye framtidrettede arbeidsplasser, fornying i offentlig sektor og global sikkerhet.
- Forskningsmidlene må fordeles i åpen konkurranse i Forskningsrådet basert på vitenskapelig kvalitet og samfunnsrelevans.

2. Basisbevilgning til forskningsinstituttene må økes for å ta ut samfunnseffekten

Forskningsinstituttens solide bidrag til verdiskaping i samspill med næringslivet og offentlige virksomheter er godt dokumentert, bl.a. i OECDs gjennomgang av det norske forsknings- og innovasjonssystemet. Basisfinansieringen for de norske forskningsinstituttene er i gjennomsnitt 10%. Til sammenligning har forskningsinstitutter som en samarbeider med og konkurrerer med i Europa, en basisbevilgning på 25%-50%. Med så lav basisbevilgning, er markedsavhengigheten for norsk instituttene svært høy. Det gjør det vanskelig for instituttene å forske tilstrekkelig fremtidsrettet og på tema som det ikke er finnes betalingsvilje for i dag.

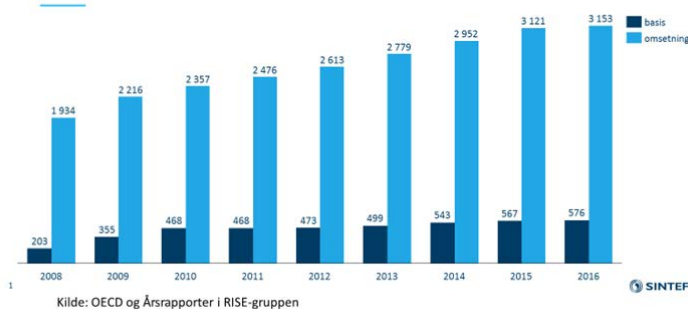
OECDs *Review of Norway's research and higher education policy (2017)*, understreker dette: Basisbevilgningen til norske forskningsinstitutter er så lav at det begrenser samfunnseffekten av instituttene, på tross av at forskningen holder høy kvalitet og god relevans. Konklusjonen er entydig: Lav basisbevilgning er en hovedutfordring og det anbefales ulike måter å styrke langsiktig finansiering knyttet til instituttens samfunnsoppdrag.

FFA mener at potensialet for økt omstilling, verdiskaping, konkurransekraft i anvendt forskning må hentes ut. Derfor må forskningsinstituttene basisbevilgning økes fra et gjennomsnitt på 10 prosent mot internasjonalt nivå over en femårsperiode slik:

Instituttgruppe /departement	Basis-bevilgning % 2015		2019	2020	2021	2022	2023	Sum økning (til 25% av omsetning 2015)
Teknisk-industrielle /NFD	7,1 %	Økning mill kr	120	150	180	210	240	900
Miljøinstituttene /Klima- og miljødepartementet	13,4 %		20	25	30	40	45	160
Primærnærings-instituttene /NFD og LMD	14,3 %		20	30	40	50	60	200
Samfunnsvitenskapelige institutter /KD	12,5 %		20	30	35	40	55	180
Sum	10,2 %		180	235	285	340	400	1440

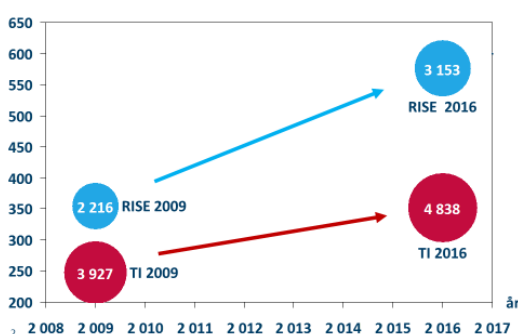
Erfaringer fra Sverige, som har økt basisbevilgningen til sine teknisk-industrielle forskninginstitutter (RISE), er at omsetningen og dermed både direkte og indirekte verdiskaping øker vesentlig mer enn økningen i basisbevilgning skulle tilsa, se figurer under (hentet fra SINTEF).

Erfaring fra Sverige: økt basis gir økt omsetning

Økt basis ga høyere omsetning

Basis i nasjonal valuta (mill)

I perioden 2009-2016 økte basis-bevilgningen (strategiske kompetens-medel) med 42% og omsetningen økte med 63% for instituttene i RISE.

I samme periode økte basis-bevilgning til de Teknisk-Industrielle instituttene med 23% og omsetningen med 42%

Kilde: OECD, Årsrapporter i RISE-gruppen, SINTEF Norges Forskningsråd

De samfunnsvitenskapelige instituttene basisbevilgning finansieres av Kunnskapsdepartementet gjennom Forskningsrådets konkurransearena. Økning i basisbevilgning bør innrettes mot fornyelse og langsiktighet i forskning på områder med stor samfunnsnytte, både i offentlig og privat sektor. Økt basisbevilgning må bidra til mer eksplorativ og eksperimentell forskning og mer dialog med offentlig sektor, for å bidra til økt fornyelse i offentlig sektor.

Økning i basisbevilgning bør også innrettes mot mer tverrfaglighet, på tvers av disipliner og på tvers av sektorer. Forskningsrådet må koordinere de strategiske satsingene. Dette er et viktig verktøy for

Forskningsrådet til å utøve sin strategiske rolle overfor instituttene. I tillegg vil Forskningsrådet kunne bidra til samarbeid i strategiske satsinger på tvers av sektorinstitutter og departementer.

Med en vesentlig økning i basisbevilgningen, opptrappet til 25% i gjennomsnitt i løpet av fem år, mener FFA at økningen må gis en tematisk binding mot Langtidsplanens prioriterte områder og i dialog med departementene eller andre brukere.

FFA mener at

- *Basisbevilgningen til forskningsinstituttene må styrkes fra dagens gjennomsnitt på 10% til 25% gjennom opptrappingsplan over en femårsperiode. Opptrappingen må startes i 2019 med en økning på samlet 180 mill NOK for alle departementene. For KD må basisbevilgningen til de samfunnsvitenskapelige instituttene styrkes med 20 mill NOK i 2019.*

3. Langsiktige forskningssentra for fremragende utfordringsdrevet forskning

FFA foreslår å utvikle en robust modell for å bygge forskningsmiljø innrettet mot verdensledende forskning på prioriterte samfunnsområder. De sterke miljøene skal være basert i dagens forskningsmiljø, arbeide mot grensesprengende og tverrfaglig forskning på områder hvor samfunnet har store utfordringer. Forskningssentra må utvelges i en åpen konkurranse som sikrer kvalitet, samfunnsrelevans og effektivitet i forskningen.

Utfordringsdrevet forskningscenter skal

- Bidra til å løse de store samfunnsutfordringene som Norge og verden står overfor, tydeliggjort gjennom de tematiske prioriteringene i Langtidsplan for forskning og høyere utdanning.
- Drive forskning på høyt internasjonalt vitenskapelig nivå og ha en tydelig ambisjon om å oppnå vitenskapelig gjennombrudd og resultater med anvendelse for samfunnet på definerte faglige og/eller samfunnsmessige områder.
- Senter på prioritert tema i Langtidsplanen utpekes og etableres etter åpen konkurranse i Forskningsrådet. Sentrene gis en basisfinansiering på nivå med tilsvarende miljø i andre land (50%). Samlet ramme for alle de tematiske områdene utgjør minimum 250 mill NOK pr år. Størrelse og organisering vil avhenge av forskningsområde og forskningsmiljøene som inngår. Bevilgning pr senter kan variere fra 5 mill NOK til 15 mill NOK pr år.
- Både UH-institusjoner og forskningsinstitutter, helst i samarbeid, kan søke om å etablere slike sentra. Tidligere SFF, SFI og FME kan også søke. Deltakelse fra verdensledende internasjonale samarbeidspartnere må sikres. Det er ønskelig med deltakelse fra brukerpartnere der relevant.
- Senter gis en første tildelingsperiode på 8 år, og kan gis videre status og bevilgning (for eksempel 8 år av gangen) dersom en oppnår å bygge gjennombruddsmiljøer i stadig utvikling. Gjennombrudd kan både handle om vitenskapelig gjennombrudd (innen LTP-områdene), eller det kan handle om vitenskapelig frembrakte gjennombrudd i form av løsninger på konkrete samfunnsutfordringer.
- Sentrene kan ha ulike organisasjonsmodeller. Sentrene skal bygge på eksisterende institusjoner og sentra og gjerne i samarbeid, det skal ikke etableres nye enheter. Konsentrasjon av forskningsmidler i sentrene skal gi kvalitet.

FFA mener at

- *Langsiktig Forskningscenter for utfordringsdrevet forskning skal etableres som nytt sentervirkemiddel i Forskningsrådet. Virkemiddelet bør etableres med oppstart høsten 2019. Tre måneders finansiering i 2019 krever 60 mill NOK i 2019 og 250 mill NOK de påfølgende årene.*

Vi utdyper gjerne våre forslag hvis ønskelig.

Vennlig hilsen

Agnes Landstad
Daglig leder FFA

Fakta om forskningsinstituttene i Norge

Forskningsinstituttens Fellesarena (FFA) representerer forskningsinstitutter med [basisbevilgning fra Forskningsrådet](#):

- 46 forskningsinstitutter som driver anvendt forskning på ideell, non-profit basis
- 6200 årsverk (2016)
- Årsomsetning NOK 9,6 mrd (2016)
- Har i gjennomsnitt 10% basisbevilgning fra Forskningsrådet. Øvrige inntekter er konkurransebasert.

Forskningsinstituttene samlet

- Står for 23% av den samlede forskningsinnsatsen i Norge (2015)
- Har hentet hjem 128 mill euro fra EU i Horisont 2020 (pr juni 2017), totalt 272 mill euro fra EU i 7. rammeprogram (hele perioden), dvs 30% av norsk deltagelse i EUs Horisont 2020. Totalt NOK 1,25 mrd i inntekter fra utenlandske kilder (2016)
- Forskningsinstituttens deltakelse i EU-forskningen mobiliserer norske bedrifter og offentlige virksomheter til europeisk forsknings- og innovasjonssamarbeid
- Scorer godt i konkurranse om forskningsmidler; utfører forskning for 40% av Forskningsrådets konkurranseutsatte midler og en tredjedel av de totale offentlige FoU-midler
- En av ti doktorgradskandidater er tilknyttet forskningsinstituttene
- Har et omfattende FoU-samarbeid med bedrifter og offentlige virksomheter i Norge og i utlandet

Grupperingene

Forskningsinstituttene i FFA varierer med hensyn til faglig innretning, arbeidsoppgaver, brukere, organisasjonsform, finansiering og historisk bakgrunn. Også størrelsen varierer sterkt fra de største som SINTEF og IFE til de minste som Frisch-senteret og Vestlandsforskning. Forskningsinstituttene kan grupperes i (2016):

- Teknisk-industrielle institutter (2.817 årsverk)
- Miljøinstitutter (1.011 årsverk)
- Primærnæringsinstitutter (1.406 årsverk)
- Samfunnsvitenskapelige institutter (992 årsverk)

Forskningsinstituttens Fellesarena FFA

FFA ønsker å være et viktig virkemiddel i forskningspolitikken og bidra til å øke samfunnets avkastning av forskningen, bl.a.

- bidra med forskning for å løse viktige samfunnsutfordringer innen teknologi, klima, energi, helse og velferd
- mobilisere næringslivet til å forske mer
- øke innovasjonstakten gjennom offentlige innkjøp
- øke deltagelsen i internasjonale forskningsprogrammer
- utdanne flere anvendte doktorgrader